הגדה
של
פסח

פסח

עם שומר במשך אלפי שנים את יום צאתו מבית עבדים ודרך כל מחילות השעבוד והאינקביזיציה והשמד והפרעות, נושאת האומה בלבה את הגעגועים לחופש ומביאה אותם לידי בטוי אשר לא יפסח על כל נפש בישראל, על כל נפש עניה ומרודה! מאבות אל בנים, דרך כל הדורות, נמסר דבר יציאת מצרים כזכרון אישי, אשר אינו מוחוור ואינו דוהה.

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים" – אין לך שיא של הכרה היסטורית מרומם מזה, ואין לך הזדהות של יחיד בכלל – ברחבי כדור העולם ובעמקי הדורות – גדולה מאשר בצו פדגוגי עתיק זה. הישנה יצירה ספרותית מחנכת יותר לתעוב העבדות, לאהבת החרות – כספור יציאת מצרים? הישנו עוד זכרון עתיק כזה שכולו מופנה לקראת העתיד "כי זכר ליציאת מצרים"? איזה יצר חרות עמוק טבוע בלב עם שכבר היה באביב ימיו ליצור יצירה גאונית כזאת ולמסור אותה מדור לדור.

ברל כצנלסון

השמים והארץ מספרים כבוד אל,
מעשה ידיו מגיד הים.
אין אמר ואין דברים
ובקצה תבל מליהם.
שמע בשר ודם!
מי מוציא במספר כל צבא השמים,
לשמש שם דרך ברום?
והוא ישיש בגבור ומפיץ קרנים
ויהי אור מתהום עד תהום.

קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך
כי הנה הסתו עבר הגשם חלף
הלך לו הנצנים נראו בארץ
עת הזמיר הגיע וקול התור
נשמע בארצנו: התאנה חנטה
פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח..

בזכותו של מי!

העולם
בזכותו של מי קיים?
– בזכותם של צבאים
בשדות ובגנים,
ביערות ועל־שפת אגם –
בזכותם קיים.

העולם
בזכותו של מי קיים?
–בזכותם של פרפרים
בשדות ובכרמים
באביב ובקיץ חם
בזכותם קיים.

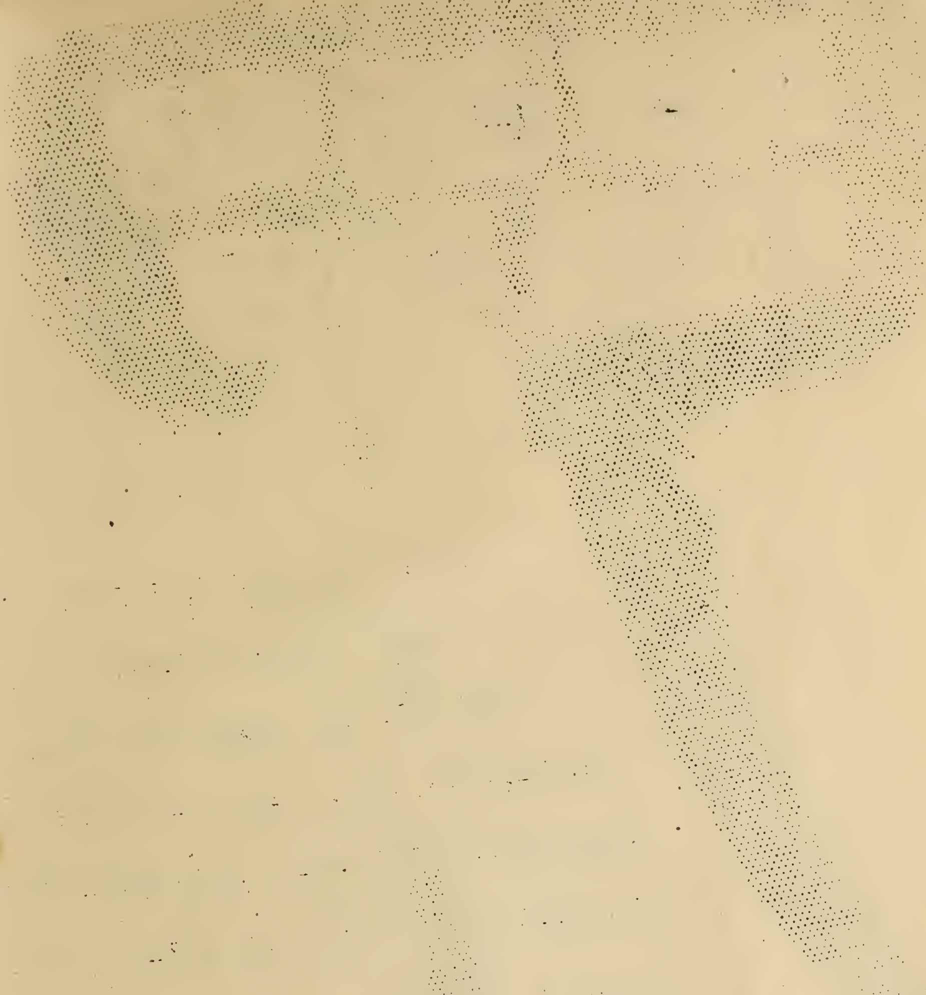
העולם
בזכותו של מי קיים?
–בזכותם של אפרוחים
בקנים בין ויורחים,
בגבעות ועל כל עץ רם,–
בזכותם קיים;

העולם
בזכותו של מי קיים?
– – – בזכותם של תינוקות
בבתים ובסכות,
בכל מקום אשר הם שם –
בזכותם קיים.

ש. טשרניחובסקי

הוציאם ממצרים
בחדש האביב

והיה כי יביאך יהוה אל ארץ
הכנעני והחתי והאמרי והחוי
והיבוסי אשר נשבע לאבותיך לתת
ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה
הזאת בחדש הזה. שבעת ימים תאכל מצות
וביום השביעי חג לה׳. והגדת לבנך ביום
ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי
ממצרים. ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים
ימימה.

נשירה ונהללה
לכבוד היום הזה.

ושיר השבח וההלל
עוד חי לעד עם ישראל.

בנה יבנה ויבנה
ונשיר לך שמש בגולה.

נשירה ונהללה
לכבוד היום הזה.

לחמא עניא די אכלו
אבהתנא בארעא
דמצרים. כל דכפין
ייתי ויכול. כל דצריך
ייתי ויפסח. השתא
עבדי. לשנה הבאה
בני חורין.

מה נשתנה

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? -שבכל הלילות סועדים הגדולים לחוד והילדים לחוד, והלילה הזה כלנו, הורים וילדים, מסובים בחדר האוכל לסעודת חג משותפת?

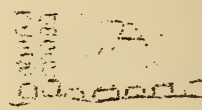
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? - שבכל הלילות אנו שרים ומספרים כל מיני שירים וספורים - הלילה הזה יושר ויסופר רק על יציאת מצרים?

מה נשתנה עמנו מכל העמים - שכל עם ועם יושב לבטח- ועמנו בגולה, נרדף ומושמד על לא עוול בכפו?

מה נשתנה עם ישראל מכל הגויים - שכל עם שמח בשמחת הנצחון: וכי נגאל משעבוד ודכוי - ועם ישראל מחכה עדין לגאולתו ושלמה בארצו?

עבדים היינו

לפרעה במצרים ויוציאנו יהוה
אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע
נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש
ברוך הוא את אבותינו ממצרים
הרי אנו ובנינו ובני בנינו
משעבדים היינו לפרעה במצרים.
ואפילו כלנו חכמים, כלנו
נבונים, כלנו זקנים, כלנו
יודעים את התורה, מצוה עלינו
לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה
לספר ביציאת מצרים הרי זה
משבח.

ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו
במאד מאד ותמלא הארץ אתם. ---
ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע
את יוסף. ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל
רב ועצום ממנו. הבה נתחכמה לו פן ירבה.
והיה כי ונקראנה מלחמה ונוסף גם הוא
על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ.
וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם
ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס.
וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו
מפני בני ישראל. ויעבדו מצרים את בני
ישראל בפרך.

מי יתן ראשי מים
ועיני מקור דמעה
ואבכה יומם ולילה
את חללי בת עמי

קול ברמה נשמע
נהי בכי תמרורים
רחל מבכה על בניה
מאנה להנחם
מנעי קולך מבכי
ועיניך מדמעה
כי יש שכר לפעלתך
ושבו מארץ אויב.

ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו
כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר
ויבא אל הר האלהים חרבה.
וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש
מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש
והסנה איננו אכל. ויאמר משה אסרה
נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע
לא יבער הסנה. וירא יהוה כי סר
לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה
ויאמר משה משה ויאמר הנני. ויאמר
אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך
כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת
קדש הוא. ויאמר אנכי אלהי אביך
אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
ויסתר משה פניו כי ירא מהביט
אל האלהים.

בחנו הקדוש ברוך הוא
למשה בצאן,
אמרו רבותינו:

כשהיה משה רבנו רועה
צאנו של יתרו במדבר,
ברח ממנו גדי ורץ
אחריו עד שהגיע לחסות.
נזדמנה לו בריכה של מים
ועמד הגדי לשתות.

כיון שהגיע משה אצלו,
אמר:
"אני לא הייתי יודע
שרץ היית מפני צמא,
עיף אתה". הרכיבו
על כתפו והיה מהלך.

אמר הקדוש ברוך הוא: "יש לך רחמים
לנהוג צאנו של בשר ודם - חייך,
אתה תרעה צאני ישראל.

לך בוא מצרימה ובאת אל העניים
ואל האמללים, אל כל הנאנחים
והנדכאים, ואמרת אליהם כי עבדים הם-
והם לא יבינו. ואמרת אליהם כי אמללים הם -
והם לא ידעו; וכי גדול עניים וגדולים
מכאוביהם ונורא לחצם - והם לא יאמינו;
ופקחת את עיניהם בחוזק יד על כל לחצם
ועל כל עניים - וגאלת אותם.

ועם רב ימשך אחריך מקרב אחיך
אשר-לא ידעת ואשר לא ידעוך
עוד, ומקרב כל העם מסביב
אשר רע ומר להם. והיית לאב והמון אדם
ולראש שבטיו, ועשית מן התולעים - אדם,
ומן האדם - עם, ומעפרות חול - ארץ.

ופיתום ורעמסס תחלופנה
והפירמידים יפלו
והאובליסקים יתמוטטו
והספינקסים לא יהיו עוד - והעם הזה יעמוד,
כי לא יתם עם האמללים מעל פני האדמה ככל
ימי השמים על פני האדמה.

אודך כי עניתני
ותהי לי לישועה
זה היום עשה ה׳
נגילה ונשמחה בו.

בצאת

ישראל ממצרים
בית יעקב מעם לועז
היתה יהודה לקדשו
ישראל ממשלותיו
הים ראה וינוס
הירדן יסוב לאחור
ההרים רקדו כאילים
גבעות כבני צאן.
מה לך הים כי תנוס
הירדן תסוב לאחור
ההרים תרקדו כאילים
גבעות כבני צאן
מלפני אדון חולי ארץ
מלפני אלוה יעקב

בכל דור ודור
חיב אדם לראות
את עצמו כאלו
הוא יצא
ממצרים.

ויאמר ה' אל משה:
"דבר אל בני ישראל ויסעו"

אמר רבי אלעזר:
אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה:
עת לקצר ועת להאריך. בני
שרויים. בצער והים סוגר והאויב רודף
ואתה עומד ומרבה בתפלה –

דבר אל בני ישראל
ויסעו

אשירה ליהוה כי גאה גאה
סוס ורכבו רמה בים
עזי וזמרת יה
ויהי לי לישועה
זה אלי ואנוהו
אלהי אבי וארוממנהו
ימינך אדני נאדרי בכח
ימינך אדני תרעץ אויב
וברב גאונך תהרס קמיך
תשלח חרנך יאכלמו כקש
וברוח אפיך נערמו מים
נצבו כמו נד נזלים
קפאו תהמת בלב ים
אמר אויב: ארדף אשיג אחלק שלל
תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי
נשפת ברוחך כסמו ים
צללו כעופרת במים אדירים
מי כמכה באלים יהוה
מי כמכה נאדר בקדש
נורא תהלת עשה פלא

איך נפלת משמים הילל בן שחר

נגדעת לארץ חולש על גוים.

ראיך אליך יתבוננו הזה האיש

מרגיז הארץ מרעיש ממלכות.

שם תבל כמדבר ועריו הרס

ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב,

כפגר מובס.

כי ארצך שחת עמך הרגת.

הכינו לבניו מטבח בעון אבתם

בל יקמו וירשו ארץ.

ושמתיה למורש קפד וטאטאתיה

במטאטא השמד.

שפך
חמתך
אל הגוים

אשר לא ידעוך ועל
ממלכות אשר בשמך לא
קראו כי אכל את יעקב
ואת נוהו השמו.

אל נא תאמר: "הנה דרכי האחרונה,
את אור היום הסתירו שמי העננה".
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
ומצעדנו עוד ירעים:
אנחנו פה.

מארץ התמר עד ירכתי כפורים,
אנחנו פה - במכאובות ויסורים,
ובאשר טפת-דמנו שם נגרה,
הלא ינוב עוד עז-רוחנו בגבורה.

עמוד השחר על יומנו אור, יהל
עם הצורר יחלוף תמולינו כמו צל.
אך אם חלילה, יאחר לבוא האור -
כמו סיסמה יהא השיר מדור לדור.

בכתב הדם והעופרת הוא נכתב,
הוא לא שירת צפור הדרור והמרחב,
כי בין קירות נופלים שרוהו כל העם,
יחדיו שרוהו, ונאגאנים בידם.

על-כן אל-נא תאמר: "דרכי האחרונה,
את אור היום הסתירו שמי העננה".
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
מצעדנו עוד ירעים:
אנחנו פה.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

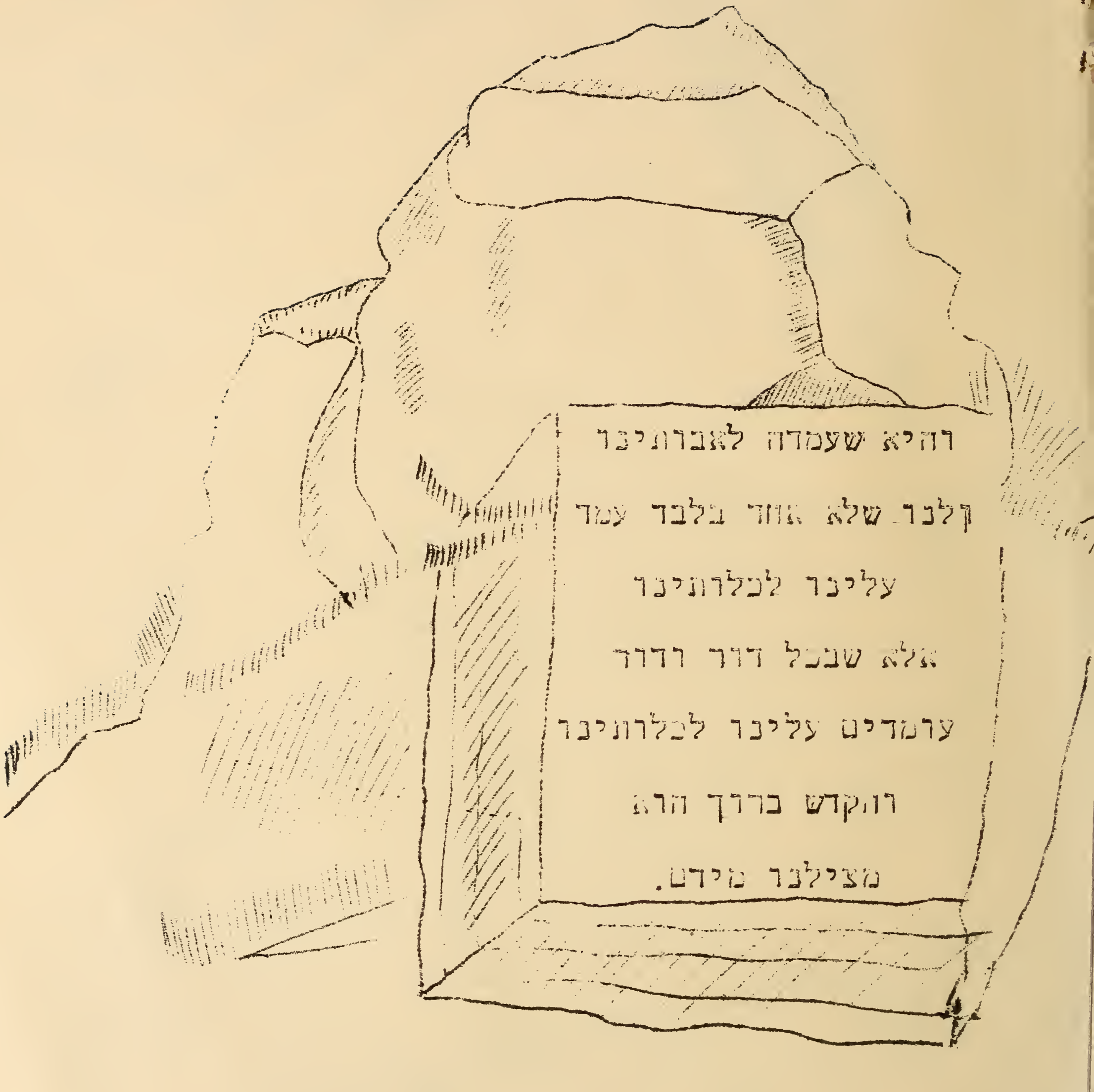
[illegible]

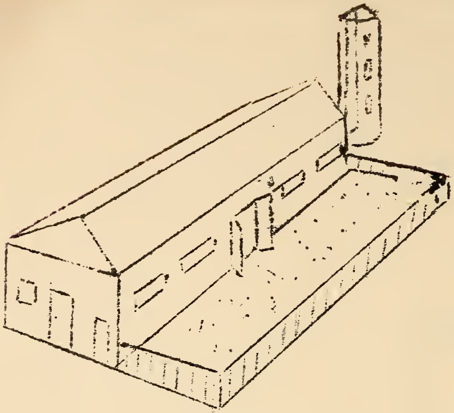
[illegible]

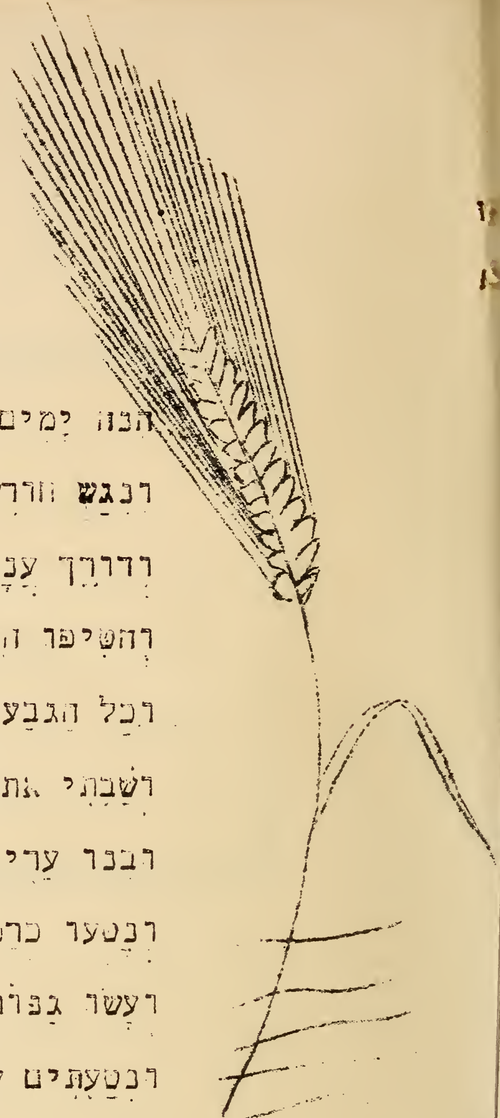
[illegible]

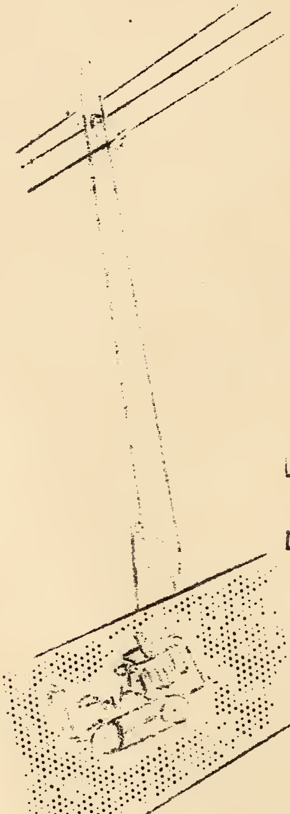
עלי יד ה׳ ויוציאני ברוח ה׳
ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה
עצמות. והעבירני עליהם סביב
סביב והנה רבות מאד על פני
הבקעה והנה יבשות מאד. ויאמר
אלי בן-אדם התחיינה העצמות
האלה ואמר ה׳ אלהי אתה ידעת. ויאמר אלי
הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות
היבשות שמעו דבר ה׳. כה אמר ה׳ אלהי
לעצמות האלה. הנה אני מביא בכם רוח וחייתם.
ונתתי עליכם גידים והעליתי עליכם בשר
וקרמתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחייתם
וידעתם כי אני ה׳. ונבאתי כאשר צויתי ויהי
קול כהנבאי והנה רעש ותקרבו עצמות עצם אל
עצמו. וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה
ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם.
ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרת
אל הרוח כה אמר ה׳ אלהי מארבע רוחות באי
הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו. והנבאתי
כאשר צוני ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו
על רגליהם חיל גדול מאד מאד. ויאמר אלי
בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה
אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו
לנו. לכן הנבא ואמרת אליהם כה אמר ה׳ אלהי
הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם
מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל.
ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם
אל אדמתכם.

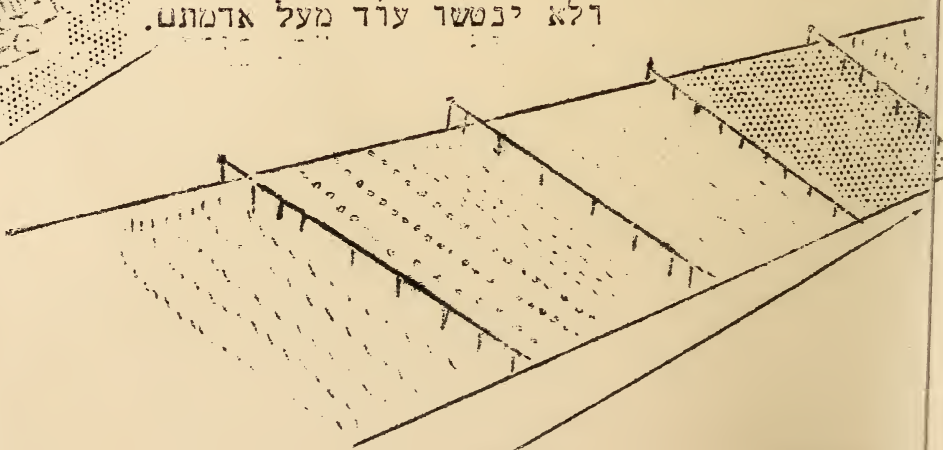

והיא שעמדה לאבותינו
ולנו. שלא אחד בלבד עמד
עלינו לכלותינו
אלא שבכל דור ודור
עומדים עלינו לכלותינו
והקדוש ברוך הוא
מצילנו מידם.

הנה ימים באים
ונגש חורש בקצר
ודרך ענבים במשך הזרע
והטיפו ההרים עסיס
וכל הגבעות תתמוגגנה
ושבתי את שבות עמי ישראל
ובנו ערים נשמות וישבו
ונטעו כרמים ושתו את יינם
ועשו גנות ואכלו את פריהם
ונטעתים על אדמתם
ולא ינתשו עוד מעל אדמתם.

והיה ביום ההוא

יתקע בשופר גדול

ובאו האובדים מארץ אשור

והנדחים מארץ מצרים

והשתחוו לה׳ בהר קדש

בירושלים.

לפיכך אנחנו חייבים להודות
להלל לשבח לפאר לרומם להדר
לנצח לברך לעלה ולקלס, למי
שעשה לאבותינו ולנו את כל
הנסים האלו. הוציאנו מעבדות
לחרות, מיגון לשמחה, מאבל
ליום טוב, ומאפלה לאור גדול,
ומשעבוד לגאלה, ונאמר לפניו
שירה חדשה הללויה.

הַלְלוּיָהּ

בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע
הַלְלוּיָהּ
בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה
כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ
הַלְלוּיָהּ

חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ,
כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ.
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ
כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ:
זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה
קוֹמֵם קְהַל מִי מָנָה.
קָרֵב נַהֵל נִטְעֵי כַנָּה.
פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרִנָּה: